

**ACADEMIA ROMÂNĂ
SCOSAAR**

TEZĂ DE ABILITARE

ECONOMIE ȘI SOCIETATE ÎN TRANSILVANIA (1850-1914) – CERCETĂRI ȘI STUDII DE CAZ

Domeniul fundamental: **ISTORIE**
Domeniul de abilitare: **ISTORIE**

Autor: Iosif-Marin Balog

C. Ș. II dr., Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române

Teză elaborată în vederea obținerii atestatului de abilitare în scopul conducerii
lucrărilor de doctorat în domeniul **ISTORIE**

Cluj-Napoca
2020

REZUMAT

Prezenta teză de abilitare sintetizează principalele realizări din cadrul activității de cercetare, din momentul finalizării doctoratului și până astăzi. Activitățile de cercetare s-au realizat atât în cadrul fișei postului de la Institutul de Istorie „George Barițiu”, cât și în cadrul unor granturi de cercetare. Acestea sunt expuse cronologic și tematic în cadrul primelor trei părți. Partea a patra este focalizată pe planul de dezvoltare a carierei, iar la final este expusă bibliografia folosită atât în redactarea acestei teze, cât și în unele publicații mai relevante.

Un prim material redat în prezenta teză, realizat în primul rând pe baza surselor inedite, completate cu cele editate, face referire la rolul statului austriac în procesul modernizării economice a Transilvaniei, mai precis politicile economice ale Vienei în Transilvania în perioada 1850-1859, analizând mai ales rolul statului, mecanismele de intervenție prin intermediul legislației economice, mijloacele instituțional-birocratice și modul cum statul și-a gestionat patrimoniul economic din Transilvania în acea perioadă (păduri, mine, proprietăți funciare etc.). Studiul relevă aspecte complexe ale politicilor economice ale statului în Transilvania în perioada 1850-1867, fiind conturat și un bilanț concret al acestor evoluții pentru procesele de modernizare în ansamblul lor din această perioadă.

A doua direcție de cercetare a reprezentat-o analiza investițiilor directe ale capitalului austriac în perioada neoabsolutistă și liberală în minerit, siderurgie și exploatarea metalelor neferoase. În acest sens, într-un studiu de caz am abordat demersurile unor companii private în sensul concentrării mineritului și industriei siderurgice transilvănene într-o singură întreprindere, *Societatea de Mine și Furnale din Brașov*. Am studiat și reconstituit modul cum s-a constituit această întreprindere, capitalul investit și grupurile de interese care se aflau în spatele acestuia, strategiile de management și dezvoltare, succesele și eșecurile, factorii care au determinat evoluțiile specifice. Episodul existenței acestui consorțiu a relevat posibilitățile, dar și limitele exportului de capital în provinciile periferice ale Monarhiei habsburgice în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Un alt element de noutate pe care l-am adus prin cercetările efectuate și care este important nu doar pentru istoria economică a Transilvaniei, ci și pentru înțelegerea mai largă a fenomenelor sociale specifice secolului al XIX-lea, sunt cercetările referitoare la istoria prețurilor. După expunerea aspectelor metodologice pe care le incumbă o astfel de cercetare, după aprecierea

cantitativă și calitativă a datelor avute la îndemână, pe baza unor calcule sistematice comparative și mediate am reconstituit serii întregi de prețuri pentru produse de bază (grâu, carne de vită, de porc, vin, alte produse) pentru întreaga perioadă 1850-1910, la fel fiind reconstituită evoluția salariilor medii în minerit și metalurgie, respectiv în agricultură (zilieri). Unul din principalele obstacole în încercarea de a reconstitui evoluția prețurilor în Transilvania în perioada 1850-1914 este disponibilitatea datelor cantitative, date care să prezinte o continuitate și o acuratețe corespunzătoare. Am adaptat desigur cercetarea la aceste limitări și constrângeri. Am analizat unele dintre cauzele modificărilor prețurilor și am oferit o perspectivă comparativă la nivelul Regatului Ungariei. Ca reper, au fost alese prețurile unor produse care au făcut obiectul schimburilor interregionale, precum și a producției și consumului local: grâu, carne de vită, carne de porc, vin. Firește, am explicat tendințele din evoluția prețurilor în contextul evoluțiilor monetare și a fenomenelor macro-economice care le-au însoțit.

Concluzia este că în perioada 1850-1910, prețurile au înregistrat o creștere continuă. De exemplu, prețul mediu al grâului a crescut cu aproximativ 46,87% în 60 de ani, o tendință caracteristică și pentru alte regiuni ale Monarhiei dunărene. Dar au fost și momente când, în principal din cauza unor condiții specifice (în special a fluctuațiilor legate de climă), cum ar fi în deceniul al VII-lea al secolului al XIX-lea, prețurile din Transilvania au fost mai mari decât prețurile medii din Ungaria. O oarecare tendință de convergență este vizibilă doar spre sfârșitul secolului XIX.

De asemenea, în cazul altor produse (slănină, carne de porc, vită), prețurile lor au cunoscut o creștere spectaculoasă în anii '50, ceea ce a fost perceput ca un adevărat „șoc al prețurilor”. Un „al doilea șoc al prețurilor” s-a produs în deceniul 1901-1910, cu precădere în jurul anului 1907, fiind oferite exemple concrete și explicate cauzele acestui proces.

Am propus apoi o reconstituire a evoluției valorii salariilor, precum și analiza veniturilor reale, adică rezultatul raporturilor dintre salariile nominale și evoluția prețurilor.

În studierea evoluției în timp a veniturilor, ne-am ocupat numai de veniturile individuale directe sub formă de salarii. Am luat în discuție date privind evoluția salariilor în agricultură și industrie în aceeași perioadă, referindu-ne desigur la salariile medii calculate după datele statistice și alte surse ale vremii, mai precis, salariile din minerit, respectiv cele din munca plătită în agricultură. În condițiile în care pentru regiunea și perioada studiată sursele cantitative sunt sărace și lipsite de continuitate în timp, am propus următorul model de analiză: am luat ca reper valorile la începutul

anilor 1850, apoi la nivelul fiecărui final de deceniu din perioada 1870-1910 pentru care există date satisfăcătoare, am calculat separat media salariului lunar din industrie (minerit) și a celor din agricultură; am reconstituit prețurile pentru un număr de produse de bază; am raportat salariul lunar la prețurile respectivelor produse, finalul deceniilor: 1850, 1870, 1880, 1890, 1900, 1910; rezultatele oferă o imagine cantitativă parțială asupra veniturilor reale pe fondul evoluțiilor economice din Transilvania din a doua jumătate a secolului al 19-lea și începutul celui următor.

Una dintre concluziile acestei cercetări este că în Transilvania veniturile nu au crescut semnificativ în întreaga perioadă în discuție nici măcar în termeni nominali, cu excepția perioadei 1850-1870, iar nivelul de la care s-a plecat a fost unul extrem de scăzut. În mod concret, valoarea reală a veniturilor s-a diminuat în întreaga perioadă de până la 1910, dacă o raportăm la evoluția prețurilor.

Teza de abilitare se încheie cu un plan sintetic de dezvoltare a carierei în care am expus principalele obiective ale activității viitoare de cercetare, direcții și teme pe care dorim să le propunem în viitoarea activitate de coordonare doctorate.

Planul de dezvoltare a carierei este structurat pe mai multe problematici și niveluri:

- teme și proiecte de cercetare de perspectivă;
- proiecte editoriale;
- intenții și strategii privind cooperări internaționale, participarea la proiecte și manifestări științifice internaționale; creșterea vizibilității științifice prin publicarea în reviste de impact;
- posibile teme de lucrări de doctorat în domeniul istoriei economice.